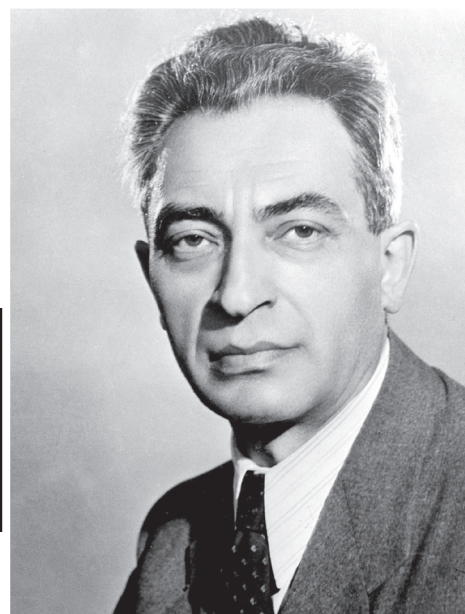

GERŐ ERNŐ

1898. július 8. Terbegec, Hont vármegye – 1980. március 12. Budapest

MTI/MTVA Fotóarchívum

FŐBB TISZTSÉGEI

Az MKP, illetve MDP KV tagja	1944. november 7.–1956. október 31.
Az MKP KV titkára	1945. január 26.–1945. május 11.
A Nemzeti Főtanács tagja	1945. január 26.–1945. május 11.
Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter	1945. május 11.–1945. november 15.
Az MKP, illetve MDP PB tagja	1945. május 22.–1956. október 25.
Közlekedésügyi miniszter	1945. november 15.–1949. február 18.
Az MKP Szervező Bizottsága póttagja	1946. október 1.–1948. június 14.
Az MDP KV titkára	1948. június 15.–1953. június 28.
Az MDP KV főtítkárhelyettese	1948. november 27.–1951. március 2.
Pénzügyminiszter	1948. december 10.–1949. június 11.
Államminiszter	1949. június 11.–1952. november 14.
A Népgazdasági Tanács elnöke	1949. június 11.–1952. november 30.
Külkereskedelmi miniszter	1950. május 9.–1950. május 30.
A Minisztertanács elnökhelyettese	1952. november 14.–1953. július 4.
A Minisztertanács első elnökhelyettese	1953. július 4.–1956. július 30.
Belügyminiszter	1953. július 4.–1954. július 6.
Az MDP KV első titkára	1956. július 18.–1956. október 25.

PÁLYÁJA

Apja, Singer Móric földbérlő volt, de tönkrement, s felesége, Engel Mária 1910-ben bekövetkezett halála után Újpestre költözött a családjával, ahol vegyeskereskedést nyitott. A szülők tíz gyereket neveltek, Ernő volt a legfiatalabb.

1916-ban érettségizett az újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumban, és beiratkozott a budapesti Királyi Magyar Tudományegyetem orvosi fakultására, de négy szemesztert követően tanulmányait abbahagyta. 1918 végén belépett az újonnan megalakult Kommunista Magyarországi Pártjába. A Tanácsköztársaság idején a vidéki ifjúsunkásokat szervezte, s küldött volt a Kommunista Ifjúsunkások Magyarországi Szövetsége (KIMSZ) 1919. június 20–22-i kongresszusán. Önként jelentkezett a Vörös Hadseregbe, frontszolgálatot azonban nem teljesített. A kommün bukása után országos körözést adtak ki ellene, így 1920. január elején Bécsbe távozott, ahol a Landler-frakcióhoz

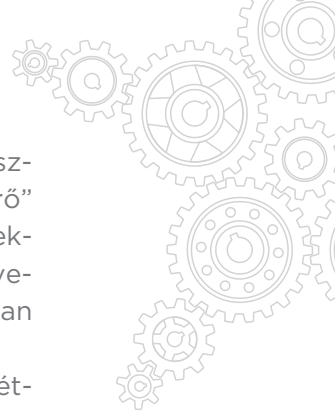

csatlakozott. Kezdetben a KIMSZ bécsi irodájában dolgozott, majd kommunista ifjúmunkás-szervezetek kiépítése végett többször járt Csehszlovákiában és Romániában. 1922. februártól pártszervezés céljából Budapesten élt, *Kommün* címmel illegális újságot adott ki, de a magyar hatóságok már az év szeptemberében letartóztatták, s 1923 májusában egy kommunista per fővádoltjaként tizenöt évi fegyházra ítélték. 1924. novemberben a magyar-szovjet hadifogolycseré-egyezmény egyik utolsó kedvezményezettjeként a Szovjetunióba távozhatott.

1924-1925-ben rövid ideig Moszkvában a Karikás Frigyes által vezetett üzemben dolgozott. 1925-ben a Kommunista Internacionálé (Komintern) Franciaországba küldte az ott élő emigráns magyar kommunisták tevékenységének irányítására. 1928-tól Moszkvában a nemzetközi Lenin Iskolán tanult, majd ugyanott a magyar és a francia szekció vezetője lett. 1931-től a Komintern Végrehajtó Bizottsága instruktora volt Franciaországban, Dániában és Svédországban, azután a román és az újlatin országtitkárság helyettes vezetője lett, több hónapot töltött Belgiumban, egy évet Olaszországban. 1933-tól főleg Spanyolországban tartózkodott. 1936 májusában tagja volt annak a Komintern-bizottságnak, amely megfogalmazta a hazai KMP-szervezetek feloszlatásáról szóló határozatot. 1936 júliusáig D. Z. Manuilszkij politikai munkatársa, a spanyol polgárháború alatt Katalóniában az NKVD rezidense és a kommunista párt instruktora volt. 1938. november végén Manuilszkij titkárságának vezetőjeként visszatért a Komintern moszkvai apparátusába.

1939-től foglalkozott ismét rendszeresen magyar pártügyekkel. 1941-ig, Rákosi Mátyás Moszkvába érkezéséig hivatalosan ő képviselte a Kominternben a magyar kommunistákat. Részt vett a moszkvai emigránsok irodalmi és politikai folyóirata, az Új Hang szerkesztésében. 1943-ban, a Komintern feloszlata után átkerült a Vörös Hadsereg Politikai Csoportfőnökségének VIII. Osztályára, Manuilszkij helyetteseként az ellenséges hadsereg hátszágában, a hadifogolytáborokban folyó agitációs és propagandamunka szervezésével foglalkozott. 1943-1944-ben közreműködött a moszkvai Kossuth Rádió munkájában is. 1944 őszén részt vett a párt új akcióprogramjának kidolgozásában, valamint a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programja előzetes moszkvai változatának megfogalmazásában.

1944. novemberben azzal a feladattal érkezett Magyarországra, hogy elindítsa a pártszervezési munkát. November 7-én Szegeden Farkas Mihállyal, Nagy Imrével és Révai Józseffel együtt megalakították a Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőségét. A hónap végén Moszkvába repült, ahol jelen volt az átállt horthysta tábornokokkal, valamint a Horthy-féle fegyverszüneti küldöttség civil tagjaival folytatott tárgyalásokon. A megegyezés során a katonákkal elfogadtatták a demokratikus magyar állam leendő kormányának nyilatkozattervezetét, a kormányzati helyek elosztását. 1944. decemberben ő lett az irányítója az Ideiglenes Nemzetgyűléssel kapcsolatos politikai előkészítő munkálatoknak. 1944. december 21-től Szeged városát képviselte az Ideiglenes Nemzetgyűlésben, s egészen 1957. májusig tagja maradt a törvényhozásnak. 1944. december 22-én, az Ideiglenes Nemzetgyűlés ülésének második napján az MKP szónokaként a nemzeti összefogás szükségességét hangsúlyozta. 1945. január 23-án Budapestre utazott, ahol átvette az MKP budapesti Központi Bizottságának irányítását (január 26-án vezetésével egy ötfős titkárság jött létre), s a pártegység megteremtése érdekében harcot indított Demény Pál mozgalma és a többi hazai, a moszkvai iránytól eltérő kommunista csoport ellen (Rákosi Mátyás hazatértéig a párt első emberének számított). Január 26-tól az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottsága és az Ideiglenes Nemzeti Kormány által megválasztott háromtagú Nemzeti Főtanács tagja volt. A párthierarchia „második embereként” mindent elkövetett Rákosi személyének népszerűsítése és kultusza megteremtése érdekében. Az MKP 1945. május 20-21-én tartott országos pártértekezletén kikerült a KV Titkárságából, de tagja lett az akkor felállított Politikai Bizottságnak. A Nemzeti Főtanács 1945. május 11-én kinevezte ke-

reskedelem- és közlekedésügyi miniszterré, majd novembertől közlekedésügyi miniszter volt. Ekkoriban kapta a kommunista propaganda által terjesztett „Gerő, a hídverő” nevet. 1945 decemberétől 1949 elejéig PB-tagként a pártközpont kormányzati ügyekkel foglalkozó állampolitikai osztályát is ő irányította. 1949-ig több minisztériumot vezetett, olykor két tárca élén is állt egyszerre. 1949. június 11-től államminiszteri rangban a Népgazdasági Tanács elnöke volt.

1948. júniusban tagja lett a Szociáldemokrata Pártnak az MKP-ba olvasztásával létrehozott Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége Titkárságának, a KV 1948. november 27-i ülésén főtitkárhelyettesé választották. 1948. december 14-én a Magyar Tudományos Tanács elnökeként megbízták a Magyar Tudományos Akadémia szovjet típusú átalakításával, 1949-ben az új MTA tiszteletbeli tagjává választották. 1949 végétől a mezőgazdaság erőszakos kollektivizálását irányította. Rajk László letartóztatása után, 1950-ben az MDP vezetésében Farkassal és Rákosival megalakították a felsőbb pártszervek számára is ismeretlen Honvédelmi Bizottságot (trojka), amely szűk körű államvédelmi bizottságként működött. 1952. novemberben a Népgazdasági Tanács feladatait átvette a kormány, így miniszterelnök-helyettes lett. Éveken keresztül igen jelentős gazdasági és politikai hatalom összpontosult a kezében; személyes felelősség terheli a törvénytelen ségekért és az 1948–1953 közötti súlyos gazdasági torzulásokért, az eleve túlfeszített első öt éves tervet végképp ellehetetlenítő tervmódosításokért, az elkövetett politikai hibákért és bűnökért.

1953 júniusában a Moszkvába rendelt pártküldöttség egyik tagja volt. Az MDP KV 1953. júniusi 27–28-i ülésén elfogadott határozatot, amely a moszkvai bírálatot is tartalmazta, részben ő szövegezte. Ebben önkritikusan elismerte saját felelősségét, ami azonban nem változtatott gazdasági-politikai befolyásán. 1953. július 4-étől Nagy Imre miniszterelnök első számú helyettese és 1954. júliusig belügyminiszter volt, amennyire tudta, lassította a rehabilitáció folyamatát. Miniszterelnök-helyettesként változatlanul felügyelete alá tartozott minden gazdasági tárca, kivéve a mezőgazdasági minisztériumokat. 1954 júniusában elnökletével jött létre az MDP KV Gazdaságpolitikai Bizottsága, amely az „új szakasz” politikája elleni támadások bázisa lett. 1956. július 18-án a leváltott Rákosi utódaként az MDP KV első titkára lett. Július 30-án megszűnt kormánytagsága, egyidejűleg bekerült az Elnöki Tanácsba. Első titkári tisztét 1956. október 25-ig töltötte be. Addigra elvesztette a szovjetek bizalmát, mert képtelen volt úrrá lenni a sztálinista rendszert fenyegető forradalmon. Személye elfogadhatatlan lett a magyar nép többsége számára, mert neve összekapcsolódott a szovjet katonai beavatkozás törvényesítésével.

1956. október 28-án a szovjet nagykövetség több más sztálinista vezetővel együtt a Szovjetunióba menekítette. 1957. május 9-én megfosztották parlamenti mandátumától és tagságától az Elnöki Tanácsban, 1957. november 22-étől akadémiai tagságát is „szüneteltették”. Moszkvában a Szovjet Tudományos Akadémia Közgazdasági Intézete népi demokratikus országok szektorában kapott állást. 1960. áprilisi hazatérését követően teljesen visszavonultan élt, fordítói munkát végzett. Az MSZMP KB 1962. augusztus 16-án hozott határozatában megállapította személyes felelősségét az 1950-es évek törvénytelen ségeiben, és kizárták a pártból. 1977-ben még kérte felvételét a Magyar Szocialista Munkáspártba, de a pártvezetés ezt is elutasította.

FŐ MŰVEI

Harcban a szocialista népgazdaságért. Válogatott beszédek és cikkek, 1944–1950. Szikra Kiadó, Budapest, 1950.

Az öt éves tervvel a szocializmus felé. Magyar Népművelési Minisztérium, Budapest, 1950.

A vas, az acél, a gépek országáért. Szikra Kiadó, Budapest, 1952.

IRODALOM

- Segédkönyv a Politikai Bizottság tanulmányozásához.* Szerkesztette Nyíró András. Interart Stúdió, Budapest, 1989. 276–277.
- Baráth Magdolna: Gerő Ernő a Belügyminisztérium élén, 1953–1954. In *A Történelmi Hivatal évkönyve, 1999.* Szerkesztette Gyarmati György. Történelmi Hivatal, Budapest, 1999. (Trezor 1.) 147–166.
- Baráth Magdolna: Gerő Ernő és a „tisztá lap” politikája. *Múltunk*, 2001/1.
- Eszenyi Miklós: Epizódok Gerő Ernő életéből, különös tekintettel 1944-es tevékenységére. *Valóság*, 2003. április.
- Böölöny József–Hubai László: *Magyarország kormányai, 1848–2004.* Ötödik, bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 327–328.
- Baráth Magdolna: A hatalom sáncain kívül. Gerő Ernő életének utolsó évtizedei. In *Évkönyv XII. 2004. Magyarország a jelenkorban.* Szerkesztette Rainer M. János és Standeisky Éva. 1956-os Intézet, Budapest, 2004. 269–290.
- Az 1947. szeptember 16-ra összehívott Országgyűlés almanachja. 1947. szeptember 16.–1949. április 12.* Főszerkesztők: Marelyn Kiss József, Vida István. Szerkesztette Horváth Zsolt és Hubai László. Magyar Országgyűlés, Budapest, 2005. 133–135.
- Lehallgatott kihallgatások. Rákosi és Gerő pártvizsgálatának titkos hangszalagjai, 1962.* Szerkesztette Baráth Magdolna és Feitl István. Napvilág Kiadó–Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, Budapest, 2013.